
**ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ОТ
ДЕЙНОСТТА НА ТП ДЪРЖАВНО ГОРСКО
СТОПАНСТВО „МЕСТА”**

Места, Ноември 2022 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ.....	2
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	4
РЕЧНИК НА НЯКОИ ПОНЯТИЯ, КОИТО СЕ ИЗПОЛЗВАТ В ДОКЛАДА.....	5
ВЪВЕДЕНИЕ.....	6
НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОЦЕНКАТА, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ.....	6
ИЗПОЛЗВАН ПОДХОД И МЕТОДОЛОГИЯ.....	7
РЕЗУЛТАТИ.....	9
ОБЩА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА РЕГИОНА.....	9
МЯСТО НА ГОРСКОТО СТОПАНСТВО В МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ И РОЛЯ НА ДГС.....	9
ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДГС И УПРАВЛЕНИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА.....	10
ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ.....	11
КУЛТУРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ЗАСЕГНАТИТЕ/ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ЛИЦА И ГРУПИ, КОИТО ДА СЕ ВЗЕМАТ ПРЕДВИД ПРИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО С ТЯХ.....	11
ПРАВА НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ (ЗАКОНОВИ И ТРАДИЦИОННИ) И ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ ВЪВ ВРЪЗКА С ДЕЙНОСТТА НА ДГС.....	12
ОБХВАТ НА ДЕЙНОСТИТЕ И СФЕРИ НА СОЦИАЛНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ.....	12
Достъп до гората и горските ресурси.....	12
Зачитане на другите форми на собственост.....	13
Добив на дървесина. Осигуряване на нуждите на местното население с дърва за огрев.....	13
Възпроизводство на горите.....	15
Достъп и ползване на недървесни горски ресурси.....	15
Опазване на горите.....	17
Превенция и борба с горските пожари.....	18
Развитие на специфични форми на туризъм, свързани с гората и дейността на ДГС.....	18
Опазване на водите.....	19
Осигуряване на поминък.....	19
ИЗВОДИ НА ОСВ И МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА НЕБЛАГОПРИЯТНИ ЕФЕКТИ ОТ ДЕЙНОСТТА.....	20
Информирани на и провеждане на консултации със засегнатите/ заинтересованите страни.....	21
Средства и начини за комуникация съобразени с културните особености на засегнатите/ заинтересованите страни.....	27
Механизъм за разрешаване на спорове.....	28
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИНОС НА ОРГАНИЗАЦИЯТА КЪМ МЕСТНОТО СОЦИАЛНО И ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ.....	29
АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СОЦИАЛНАТА ОЦЕНКА.....	29
Актуализиране на списъка на заинтересованите/ засегнатите страни.....	29
Актуализация на социалната оценка.....	29

ПРИЛОЖЕНИЕ 1.....	30
ПРИЛОЖЕНИЕ 2.....	31
ПРИЛОЖЕНИЕ 3.....	32

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

Вик	Водоснабдяване и канализация
ГВКС	Гори с висока консервационна стойност
ДГС	Държавно горско стопанство
ДГТ	Държавни горски територии
ДЛС	Държавно ловно стопанство
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗГ	Закон за горите
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ЛРД	Ловно-рибарско дружество
МВР	Министерство на вътрешните работи
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
ОСВ	Оценка за социалното въздействие
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
РДГ	Регионална дирекция по горите
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
ТП	Териториално поделение
ЮЗДП	Югозападно държавно предприятие
г.	година
д.	души
кв. км.	квадратни километра
м	метра
м³	кубически метра
н. в.	надморска височина
тел.	телефон
ха	хектара
	Forest Stewardship Council (Съвет за стопанисване на горите)

РЕЧНИК НА НЯКОИ ПОНЯТИЯ, КОИТО СЕ ИЗПОЛЗВАТ В ДОКЛАДА

Заинтересована страна	Всяко лице или група лица, които проявяват интерес, или за които се знае, че имат интерес от дейността на ТП „ДГС Места“ или към управляваната от него територия. Интересът им може да бъде повлиян положително или отрицателно.
Засегнатата страна	Всяко лице или група лица, които са повлияни или потенциално биха били повлияни от дейността на ТП „ДГС Места“ (напр. местни общности, работници, собственици на съседни имоти, местни предприемачи, организации оторизирани да представляват засегнатите страни и др.).
Дълбочинно интервю	Метод за събиране на информация, при който даден проблем се изследва обстойно, в дълбочина. Търсят се мнение, отношение, оценки. Провежда се с един човек, т. нар. респондент.
Групова дискусия	Метод за събиране на информация, при който се разговаря с няколко респондента едновременно. Търси се мнение, отношение, оценки. Дава повече информация от интервюто, тъй като могат да бъдат изразени различни гледни точки по даден проблем.
Анализ на вторична информация	Метод за събиране на информация, при който се прави преглед на вече налични източници. Такива могат да бъдат доклади, документи, анализи и др.

ВЪВЕДЕНИЕ

НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОЦЕНКАТА, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

През 2019 г. ТП Държавно горско стопанство „Места“ започна процес по привеждане на управлението на държавните горски територии (ДГТ) в съответствие с международно признатите *Принципи и критерии на Съвета за стопанисване на горите*. Като част от процеса се изготвя проучване на Горите с висока консервационна стойност (ГВКС) на територията, в процес на въвеждане в управлението са редица процедури и практики допълващи изискванията на националното законодателство и подкрепящи стремежа за постигане на екологично уместно, социално полезно и икономически жизнеспособното управление на горите.

10-те принципа за горска сертификация на Съвета за стопанисване на горите:

Прилагане на законодателството - спазва се националното законодателство, както и международните договори, конвенции и споразумения, които страната е подписала.

Права на работниците и условия на труд – поддържа се и/ или се подобрява социалното и икономическото благосъстояние на работниците.

Права на коренното население (неприложим за България).

Обществени отношения – осигуряване на принос за поддържането и насърчаването на социалното и икономическо благополучие на местните общности.

Ползи от гората – постигане на осигуряват ефективното управление на целия спектър от продукти и услуги от горите, с което се поддържа и подобрява дългосрочната икономическа стабилност и широк кръг от екологични и социални ползи.

Екологични стойности и въздействия – осигурено е поддържане, опазване и/или възстановяване на екосистемните услуги и екологичните стойности и не се допускат отрицателни екологични въздействия.

Управленско планиране – налице са и се прилагат Планиращи документи, служещи за насочване работата на персонала, информиране на засегнатите и заинтересованите страни и обосноваване на управленските решения.

Мониторинг и оценка - извършва се мониторинг на напредъка за постигане на целите на управление, въздействията от горскостопанските дейности и състоянието на гората. Мониторингът и оценката се извършват по начин пропорционален на мащаба, интензивността и риска от горскостопанските дейности, за да се постигне адаптивно управление.

Високи консервационни стойности – поддържат се и/или се подобряват високите консервационни стойности в горите чрез прилагане на превантивен подход.

Осъществяване на горскостопанските дейности – дейностите в обхвата на сертификация, са планирани и изпълнени в съгласие с икономическите, екологичните и социални политики на Организацията и в съответствие с Принципите и Критериите за горска сертификация.

Съгласно изискванията на Индикатор 4.5.1 от Националния стандарт за горска сертификация, ДГС следва да прилага система за Оценка на въздействието, съответстваща на мащаба и интензивността на горскостопанските мероприятия, при която се:

- идентифицират засегнатите групи;

- провеждат консултации с представители на засегнатите групи по начин съобразен с културните им особености;
- идентифицират основните негативни социални, екологични и икономически въздействия от горскостопанските дейности върху тези групи.

Наред с това, стопанството следва да разработи и приложи мерки за предотвратяване и намаляване на негативните въздействия от горскостопанските дейности, които мерки са разработени чрез ангажиране на местните общности.

ИЗПОЛЗВАН ПОДХОД И МЕТОДОЛОГИЯ

За изпълнение на така формулираните цели и задачи бяха използвани методология и подход, базирани на:

- Преглед и анализ на налична информация и документи.
- Контакти и консултативни срещи със служители на ДГС „Места“.
- Посещение на място и дълбочинни интервюта с представители на местните заинтересовани страни.

Основните сфери на интерес на ОСВ са дефинирани съгласно *Принципи и критерии за управление на горите на Горската сертификация*. Това наложи при провеждане на ОСВ да се използват основно качествени методи за събиране на информация:

- консултативни срещи;
- дълбочинни интервюта (чрез срещи и по телефона);
- анкета чрез въпросник (за представителите на местните власти);
- наблюдение.

Целевите групи са дефинирани съобразно целите и задачите на ОСВ. Определянето им включва два етапа – а) предварителен етап на базата на експертна оценка и б) прецизиране на групите от служители на ТП „ДГС Места“. Като цяло са включени следните основни целеви групи:

- ръководството и работещите в ТП „ДГС Места“;
- представители на държавни институции имащи законови правомощия по осъществяването на контрол на стопанството и територията управлявана от ТП „ДГС Места“;
- представители на общинската администрация на общината, на чиято територия е разположено стопанството;
- представители на местното население;
- представители на местния бизнес, свързан с използването на горските ресурси;
- представители на местни организации и асоциации.
- Преглед и вторичен анализ на предоставената документация – направен бе преглед на актуалния Горскостопански план на ТП „ДГС Места“, проекта на Доклад „Гори с висока консервационна стойност на територията на ТП ДГС „Места“, проект (версия от 02.2021 г.) на План за интегрирано развитие на

община Банско (ПИРО Банско) 2021-2027 г., Национален стандарт за България, интернет страници със съдържание релевантно на целите и задачите на заданието и др.

- Комуникация с ръководството на ТП „ДГС Места“ – контактът бе осъществен по телефон и ел. поща с цел получаване на информация необходима за ОСВ, а в последствие бяха проведени и срещи със служители на стопанството.
- Провеждане на срещи и интервюта със засегнати/заинтересовани страни.
- Провеждане на анкета чрез въпросник сред кметовете/ кметските наместници на населените места в обхвата на ТП „ДГС Места“.
- Изготвяне на доклад от ОСВ - Събраната информация бе обобщена и анализирана с оглед експертно установяване на всички дейности в техния пълен обем и интензивност и тяхното позитивно и/или негативно въздействие и направата на оценка до колко стопанството подпомага/ограничава пряката комуникация с местното население и въвличане на местните хора в процесите по планиране на горскостопанските дейности. На тази основа са формулирани мерки за предотвратяване на негативните ефекти от дейността на ТП „ДГС Места“ и е предложен механизъм за редовен контакт със заинтересованите/засегнатите групи, който е в съответствие с Националния сертификационен стандарт.

РЕЗУЛТАТИ

ОБЩА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА РЕГИОНА

ТП „ДГС Места“ попада на територията на община Банско. Община Банско обхваща най-красивата част от величествената Пирин планина, части от Разложката котловина, от живописния пролом Момина клисура на река Места и от Дъбрашкия дял на Родопите. Град Банско е главен административен, културен и икономически център на общината, а в пределите и влизат още гр. Добринище и шест села – Места, Кремен, Обидим, Гостун, Филипово и Осеново. На територията на община Банско се намира и ТП „ДГС Добринище“. По данни на НСИ, към края на 2021 г. населението на общината е 13 125 души. Разпределението по населени места, към 31.12.2021 г. е както следва: гр. Банско – 9019 души, гр. Места – 2836 души, с. Филипово – 615 души, с. Места – 242 души, с. Кремен – 205 души, с. Обидим – 84 души, с. Осеново – 78 души и с. Гостун – 46 души. От гледна точка на трудовите възможности на населението, в община Банско преобладава населението в трудоспособна възраст, следвано от това в над трудоспособна възраст.

Икономиката на община Банско има сравнително голям принос в икономиката на област Благоевград. Запазени на територията са традиционни промишлени производства. В икономическия профил на общината са представени сектори и икономически дейности, за които са налице определени ресурси и традиции в развитието им. Структурата на местната икономика на община Банско е многопрофилна. Водеща роля в нея има туризма, а аграрния сектор е с допълващи функции.

По данни от ПИРО, на територията на Община Банско функционират общо 1326 предприятия. Най-много предприятия (369 бр.) осъществяват дейност в областта на търговията и ремонта на автомобили и мотоциклети, следвани от тези, осъществяващи дейности по хотелиерство и ресторантьорство (327 бр.) и осъществяващи дейности по операции с недвижими имоти (147 бр.). В преработващата промишленост през 2019 г. на територията на общината оперират 76 предприятия; в дейности култура, спорт и развлечения – 65, а в професионални дейности и научни изследвания – 48 предприятия.

Общият размер на паричния еквивалент на произведената продукция от икономиката на община Банско по данни на НСИ през 2019 г. е в размер на 241 239 000 лв. По показателя на първо място в местната икономика се нарежда хотелиерството и ресторантьорството с паричен еквивалент на произведена продукция в размер на 79 257 000 лв., следвани от дейностите култура, спорт и развлечения – с 51 067 000 лв. и преработващата промишленост – с 37 568 000 лв.

През 2019 г. общият средногодишен брой на заетите лица (по трудово и служебно правоотношение) в икономиката на община Банско е 5529 лица. Най-много лица са заети в хотелиерството и ресторантьорството (2312 лица), на следващо място в търговията и ремонта на автомобили и мотоциклети, както и в преработващата промишленост (по над 700 лица във всеки от двата сектора), и в областта на културата, спорта и развлеченията (604 лица).

Отлив на работна сила се наблюдава в строителството и в аграрния сектор, което се дължи главно на високата трудоемкост, демографските процеси, както и на не особено висока привлекателност на сектора откъм работна среда и условия.

МЯСТО НА ГОРСКОТО СТОПАНСТВО В МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ И РОЛЯ НА ДГС

Горското стопанство е важно за развитието на община Банско. Общата площ на стопанството е 12341,7 ха, като преобладават иглолистните гори (предимно бор, смърч и ела). От тях 10 968,20 ха са ДГТ, 236,30 ха са общински гори, 58,40 ха са частни гори.

Горските ресурси в общината се стопанисват от ТП „ДГС Места“ и ТП „ДГС Добринище“. Средногодишния добив на дървесина за ТП „ДГС Места“ е около 17 846 м3. Характерно за територията е голямото богатство на недървесни горски ресурси, които се добиват в горите и в определени години мога да бъдат важна част от местната икономика – тук се срещат горски ягоди, боровинки, гъби, малини, къпини. Горите са източник на дивеч, риба и дърва за огрев – слабо развит е ловния туризъм. Освен, че са средообразуващ фактор, горите предоставят и суровината за структуроопределящия отрасъл в местната икономика – дърводобива и дървопреработването. Дървесината, която се добива е с високо качество и добро високо търсене. Основно обаче се извършва първична обработка на тази дървесина, което лишава общината от генериране на допълнителна принадена стойност.

Една от основната цели на общината, съгласно ПИРО е устойчивото управление и стопанисване на горите. В Програмата са включени различни приоритети и мерки свързани с горите, като е изтъкната необходимостта от съхраняване на природния ресурс на общината и неговото разумно използване, което ще придобива още по-голяма значимост в условията на протичащите климатични промени. Именно акцент сред мерките на Програмата е опазване на горските ресурси и залесяването.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА СТОПАНСТВОТО И УПРАВЛЕНИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА

ТП „ДГС Места“ носи името на с.Места, където е седалището на неговото административно управление. Разположено е в Югозападна България по средното течение на река Места и западните склонове на Дъбрашкия дял на Западните Родопи. На север граничи с ТП „ДГС Елешница“, на североизток с ТП „ДГС Селище“, на юг с ПТ „ДГС Гоце Делчев“ и ТП „ДГС Гърмен“ и на запад река Места го отделя от територията на ТП „ДГС Места“. Общата площ на стопанството е 12341,70 ха. По своята същност релефът на стопанството е типичен планински – заоблени била, склоновете са със сравнително големи наклони и с малки превишения дол-било. Преобладаващите надморски височини на територията на стопанството са от 1300 до 1600 м. Най-високата точка на стопанството е връх Малък Беслет – 1790м., а най – ниската е водослива на дол Требеш с река Места – 650 м. Превишението между най-ниската и най-високата точка на стопанството е 1 140 м, което характеризира релефа като планински и обуславя разнообразието на горскодървесни, храстови и тревни видове в района. Най – общо надморската височина се повишава от запад към изток. Територията на ТП ДГС Места попада в границите на Южна крайгранична горскорастителна област, подобласт Пиринска в долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори и в средния планински пояс на гори от бук и иглолистни. Представителен дървесен вид за стопанството е белия бор с площно участие 61,80%, втори е зимния дъб с 11,50%, следват черен бор 10,4%, смърч 6,6%, бук 5,4%, ела 1,8%. В резултат на активната лесокултурна дейност са създадени и се развиват добре култури от бял бор, черен бор, смърч, зелена дуглазка и др. Общият запас на стопанството се оценява на 2 295710м3 (без клони), а размера на допустимото ползване е 210095м3.

Общата площ на държавните горски територии (ДГТ) управлявани от ТП „ДГС Места“ е 10 968,20 ха.

От управленска гледна точка, ТП „ДГС Места“ е териториално поделение към Югозападно държавно предприятие, чието централно управление е ситуирано в гр. Благоевград. Съгласно Закона за горите (ЗГ), основният предмет на дейност на стопанството включва, но без да се ограничава от:

- изпълнение на горскостопанския план в т.ч. добив на дървесина, възпроизводство на горите и др.;
- изпълнение на поддържащи и/или възстановителни дейности в горските територии, предвидени в плановете за управление на защитени територии;
- организиране и провеждане на мероприятия по защита на горските територии;
- организиране и провеждане на противоерозионни мероприятия;
- поддържане разнообразието на екосистемите и опазване на биологичното разнообразие в тях;

- организиране и възлагане на проектирането и строителството в горите и земите в горските територии;
- създаване на нови гори върху земеделски територии;
- опазване на горските територии;
- превенция и мероприятия за защита на горските територии от пожари;
- отглеждане на млади насаждения и култури без материален добив и кастрене;
- маркиране на насаждения и дървета за сеч;
- добив на дървесина, повредена от абиотични и биотични фактори и въздействия
- предоставяне и извършване на обществени услуги.

Макар и поделение на ЮЗДП, ТП „ДГС Места“ може да сключва от свое име, за своя сметка и на своя отговорност търговски и други договори в рамките на предоставените им правомощия; води свое собствено счетоводство; разполага със свои банкови сметки и печат; води от свое име и за своя сметка съдебни и арбитражни дела; разчита се самостоятелно с общинските бюджети във връзка със заплащане на местни данъци и такси. Стопанството е работодател по смисъла на Кодекса на труда.

Приходите му се формират основно от продажба на дървесина, такси за ползване на недървесни горски продукти, такси за извършване на паша в горските територии; предоставяне на услуги; продажба и отдаване под наем на недвижими имоти и движими вещи и др.

Територията на стопанството е разделена на два горскостопански участъка – I-ви ГСУ "Гостун" и II-ри ГСУ "Осеново". Седалището им е в административната сграда на стопанството в с. Места.

ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ

Една от основните задачи на проучването бе да идентифицира засегнатите и заинтересованите страни/ групи от дейността на ТП „ДГС Места“. Като имащи отношение към дейността на стопанството бяха идентифицирани следните групи: **държавни институции**, контролиращи дейността на ТП „ДГС Места“ или имащи съвместна дейност със стопанството; **местни общности** – в т.ч. кмета на общината и кметовете/кметските наместници на населените места; **заинтересовани местни неправителствени организации** – читалища, сдружения на ловците и риболовците и др.; **туристически бизнес** – хотели и къщи за гости в района; **местни дърводобивни и дървопреработвателни фирми**; **национални академични и неправителствени организации, национални паркове и др.**

Списъкът на заинтересованите страни в т.ч. контакти е включен като Приложение 1 към доклада. Следва да се има предвид, че този списък не е изчерпателен и подлежи на текуща актуализация.

Списъкът на заинтересованите страни следва да се ползва при бъдещи обществени консултации, които ТП „ДГС Места“ ще организира във връзка с прилагането на изискванията на сертификацията.

КУЛТУРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ЗАСЕГНАТИТЕ/ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ЛИЦА И ГРУПИ, КОИТО ДА СЕ ВЗЕМАТ ПРЕДВИД ПРИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО С ТЯХ

Етническата структура на населението в община Банско показва, че преобладава българската етническа група. Като българи са се определили 97,3% от населението, от турската - са само 14 л., а от ромската – 227 л., или 1,9% от

населението на общината. С население изцяло от българската етническа група са селата Гостун, Места, Обидим и Осеново. С най-компактно ромско население е гр. Банско.

ПРАВА НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ (ЗАКОНОВИ И ТРАДИЦИОННИ) И ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ ВЪВ ВРЪЗКА С ДЕЙНОСТТА НА ДГС

Правата на местните общности в България са дефинирани и произтичат изцяло от българската Конституция и законодателство. “Традиционни” права, извън регламентирани (напр. правото за организиране на събори на определени места в горския фонд), за територията ТП „ДГС Места” не са идентифицирани. Базовите услуги за местното население – достъп до образование, здравеопазване, социално подпомагане, комунални услуги и др. се осигуряват от община Банско.

От (законовите) права на местното население, пряко отношение към дейността на стопанството имат следните:

- зачитане на правата на собственост;
- свободен достъп до горските територии (имайки предвид законовите ограничения описани по-долу в текста) за туризъм и рекреация;
- осигуряване на дърва за огрев и битови нужди (съгласно идентифицираните нужди от Общината, след заплащане на регламентираната такса и без това да компрометира състоянието на горските ресурси);
- събиране на недървесни горски продукти (НДГП) – безплатно за лично ползване и след заплащане на такса за комерсиални цели (без да се нарушават приложимите законови ограничения напр. за събиране на редки и защитени растения);
- лов и риболов (при наличие на разрешително за това и при спазване на другите законови ограничения);
- осигуряване на нематериални екосистемни услуги – опазване на водите, почвите и въздуха;
- осигуряване на достъп до информация за горските ресурси и горскостопанското планиране (с изключение на конфиденциалната информация);
- правото да бъдат информирани за горскостопански дейности осъществявани от ТП „ДГС Места“, които потенциално биха засегнали тяхната собственост и други права (напр. информация за предстоящо третиране на горските територии с пестициди).

ОБХВАТ НА ДЕЙНОСТИТЕ И СФЕРИ НА СОЦИАЛНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ

ДОСТЪП ДО ГОРАТА И ГОРСКИТЕ РЕСУРСИ

Съгласно разпоредбите на Закона за горите достъпът до горските територии е свободен, на собствен риск, при спазване указанията на горската администрация и собственика в случая държавата чрез ТП „ДГС Места“. С разрешителен режим е достъпът във връзка с провеждането на добива на дървесина (за което се поставя обозначителна табела в съответния обект) и ловностопански дейности. Със заповед на Директора на РДГ – Благоевград може временно (до три месеца) да се ограничи или да се забрани достъпа до определена горска територия с цел опазването и защитата на горските територии и дивеча или в интерес на здравето и безопасността на гражданите. Произтичащи от законодателството са и ограниченията за движението на товарни превозни средства и пътни превозни средства с животинска тяга освен за изпълнението на горскостопански и ловностопански дейности.

От проведените интервюта със заинтересованите страни в т.ч. кметове на населените места, не бяха идентифицирани случаи на ограничаване на достъпа до гората извън предвидените по закон случаи. Местното население има гарантиран свободен достъп до гората във връзка със събирането на недървесни горски продукти (НДГП) за лично ползване, туризъм и рекреация.

ЗАЧИТАНЕ НА ДРУГИТЕ ФОРМИ НА СОБСТВЕНОСТ

Наред с държавните горски територии в община Банско, стопанството има още общински гори – 236,30 ха, гори на частни лица – 46,3 ха.

По данни на ТП „ДГС Места“, към момента на изготвяне на социалната оценка, текущи съдебни дела по собствеността на ДГТ няма. Интервюираните заинтересовани страни също не сочат за проблеми свързани със зачитане на другите форми на собственост.

При осъществяване на своята дейност, за стопанството не са изключение случаите, в които се налага преминаване през частни имоти и/или разполагане на временни складове в тях, което може да бъде източник на негативни социални въздействия от дейността в случай, че не бъдат предприети превантивни мерки. Особено, критични в това отношение могат да бъдат граничните зони между ДГТ и земи от селскостопанския фонд и/или горски територии с друг вид собственост.

ДОБИВ НА ДЪРВЕСИНА. ОСИГУРЯВАНЕ НА НУЖДИТЕ НА МЕСТНОТО НАСЕЛЕНИЕ С ДЪРВА ЗА ОГРЕВ

Добивът на дървесина е основна икономическа дейност за стопанството и основен източник на приходи. Ползването на дървесина за последните 4 години е както следва:

2021 г. – 24 789 м3 (лежащо), 30 986 м3 (стоящо)

2020 г. – 28 799 м3 (л), 35 999 м3 (с)

2019 г. – 23 934 м3 (л), 29 918 м3 (с)

2018 г. – 17 327 м3 (л), 21 659 м3 (с)

Допустимо годишно ползване по ГСП от 2022 г. е 17 846 м3 (л)

Годишният план за ползване на дървесина, по правило е наличен на интернет страницата на стопанството. Така напр. По ФП за 2022 г. се предвижда добивът на 17 846 м3 (лежаща маса) в т.ч. едра – 8775 м3, средна – 4520 м3, дребна - 743 м3 и дърва – 3808 м3. Тези нива са близки със заложеното като допустимо ползване в ГСП – 17 846 м3.

Като цяло това е най-видимата и оценяваната част от дейността на ТП „ДГС Места“, а поради високата степен на зависимост на местното население от дърва за огрев, тя и в бъдеще ще бъде ключова за определяне на отношението на местните хора, местните кметове и общинска администрация към ТП „ДГС Места“. Ролята на стопанството се засилва и от факта, че общината не разполага с достатъчно собствени гори, за да задоволи нуждите на местното население.

По данни на ТП „ДГС Места“, годишно на местното население се предоставят около 2500 плътни м3 дърва за огрев.

Списъците за необходимите количества се изготвят от местните кметове, като за всяко домакинство се полагат по 10 м³. Възможностите за осигуряването на дърва за местното население са две – закупуването им от временен склад или индивидуалното им добиване (по тарифна такса на корен), което значително намалява цената. Поради това, че стопанството не разполага със собствени работници, а фирмите нямат голям интерес за добив само на дърва, на практика предоставянето на дърва за местното население е предимно по втората опция. Поради застаряване на

населението и предвид трудоемкия характер на дейността се очаква по-засилен натиск от местното население за предоставяне на по-добри възможности за закупуване на дърва от временен склад.

Оценката на заинтересованите страни относно практиките за предоставянето на дърва за местното население не беше еднозначна. От една страна интервюираните по-скоро споделят мнението, че нуждите са задоволени, но от друга някои от тях имат опасения за това, че в някои години определянето на обектите за местно население закъснява и трябва да се прави по-рано. Това предизвиква определено недоволство в някои райони и ТП „ДГС Места“ следва да предприеме коригиращи действия, макар и някои от заинтересованите лица да споделят, че има известно подобрене в последно време.

Като добра практика за стопанството може да бъде определено осигуряването на публичност (чрез интернет страницата на стопанството, както и на информационното табло) на информацията за количествата дърва за огрев, които ще бъдат предоставени на физически лица за лична употреба за всеки отоплителен сезон (напр. за отоплителен сезон 2022-2023 г. информацията е публикувана на страницата на стопанството и информационното табло в административната сграда, като са указани отредените количества за всяко кметство, като не се изключва възможността за допълнителни количества в случай на необходимост.

Задоволяването на местното население с дървесина и най-вече дърва за огрев, и в бъдеще ще остане сфера от дейността на ТП „ДГС Места“ с висока степен на социално въздействие, като трите основни фактора влияещи върху чувствителността на хората по проблема са достъпността, количествата и цената. Изключително ниския дял на частните и най-вече общински гори, които не са в състояние да задоволят нуждите, поставят стопанството под допълнителен натиск и очакванията са да изпълнява преди всичко социална и по-малко икономическа функция.

ВЪЗЛАГАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ДЪРВОДОБИВ И ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ДЪРВОДОБИВНИТЕ ФИРМИ

Възлагането на дейностите в горските територии в т.ч. дърводобива става по силата на специална Наредба, която най-общо следва принципите на свободната конкуренция. Към 2022 г. на територията на стопанството работят около 14 фирми, от които 9 могат да бъдат определени като местни. Дървопреработвателните местни фирми са 6, като 4 от тях добиват и дървесина. По силата на Закона за горите, ТП „ДГС Места“ може, а и на практика предоставя до една трета от годишното си ползване на дървесина за добив или за преработване на местни фирми, ако същите отговарят на определени изисквания (да имат реализиран определен капацитет за преработка и да се сертифицирани по някоя система). Местните фирми са особено чувствителни и изискващи стопанството да предоставя дървесина на местните ползватели в максимално възможната степен. По оценка на ТП „ДГС Места“ около 70-75 % от добива е от местни фирми.

Местните фирми, извършващи добив, като цяло не се чувстват застрашени от конкуренцията на външни такива. През тази година имаше недоволство от тяхна страна, относно разценките за добив, които бяха завишени от стопанството на два пъти през годината. Стопанството поддържа постоянна връзка с управителите на фирмите, като се стреми да осигури баланс между техните очаквания и изисквания и изпълнението на целите на стопанството във финансово и натурално изражение.

Достъпа до обектите за добив, се осигурява от ТП „ДГС Места“, благодарение на това че стопанството разполага със собствен багер – товарач. В някои случаи, особено през пролетния сезон или след проливни дъждове е възможно достъпът да бъде забавен, поради ограничения капацитет за ремонт на пътищата. Досега не са възниквали проблеми и фирмите са проявявали търпение и разбиране, а и забавянията от наша страна са били малки.

Интервюираните представители на местните фирми определят взаимоотношенията и комуникацията си с ТП „ДГС Места“ за добра и не споменават за значими неразрешени проблеми.

Както и в други райони на страната и област Благоевград, за части от община Банско има известни проблеми с ползването на общинската пътна мрежа при транспортиране на дървесината, особено в зимните и летни месеци, когато част от инфраструктурата се ползва интензивно от туристи.

ВЪЗПРОИЗВОДСТВО НА ГОРИТЕ

За възпроизводство на горите на територията на ТП „ДГС Места“ се разчита на естественото възобновяване, с което са съобразени и прилаганите лесовъдски системи. Поради това залесяването е съвсем ограничено (по ГСП е заложено общо 38,3 ха за 10-годишния период), ограничени са и свързаните лесокulturни дейности – попълване, отглеждане и др. За периода няма предвидено подпомагане на естественото възобновяване.

Значимостта на залесителната дейност за общината е намерила отражение и в местните стратегически документи. Така например в проекта на ПИРО Банско 2021 – 2027 г. е включена дейност „Възстановяване на горски територии силно засегнати от природни нарушения или съхнене, и залесяване с цел подобряване на защитните функции на гората по отношение на водите и почвите“.

При анализа на тези сфери на дейност на ТП „ДГС Места“ не се констатира негативни въздействия, но следва да се има предвид, че залесяването винаги е било приемано като благородна мисия от обществото и като основно задължение за всяко горско стопанство. В този смисъл редуцирането на тази дейност е предпоставка за допълнително наслояване на мнението, че се „сече масово, а не се залесява“.

При всички случаи, ТП „ДГС Места“ трябва да заеме една по-активна позиция пред обществото, от една страна давайки разяснения за ползите от естественото възобновяване, а от друга давайки гласност на макар и ограничените залесителни кампании. През последните години, в стремежа си да популяризира дейността си в тази насока, стопанството се е включвало в няколко залесителни кампании – за медоносни растения, противоерозионни и др. Друг начин за популяризиране на дейностите е включването на ученици от ПЛТГ „Никола Вапцаров“ в редовните залесителни дейности, извършвани през годините.

ДОСТЪП И ПОЛЗВАНЕ НА НЕДЪРВЕСНИ ГОРСКИ РЕСУРСИ

Проведените консултации със заинтересованите страни дават основание да се твърди, че достъпът до гората с цел ползване или събиране на недървесни горски продукти не се ограничава по-никакъв начин от стопанството. По-детайлно са анализирани следните насоки:

ПАША

Част от територията на стопанството се използва за паша на селскостопански животни. През 2022 година са издавани 5 разрешителни за паша.

При осъществяването на тази дейност от ТП „ДГС Места“ не бяха констатирани негативни социални въздействия. Такива не бяха изтъкнати и от интервюираните заинтересовани страни. Като цяло домашните животни в района са се увеличили през последните години, което е свързано с участието на физически и юридически лица по национални програми – ПРСР, а също и с факта, че този поминък има традиции в региона.

СЪБИРАНЕ НА НЕДЪРВЕСНИ ПРОДУКТИ – ГЪБИ, БИЛКИ, ГОРСКИ ПЛОДОВЕ

Територията на ТП „ДГС Места“ предоставя отлични условия за добиване на билки, гъби, горски плодове и др. Поради силната зависимост от климатичните условия, в ГСП не са определени точни и подробни разчети.

На основание чл. 10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения, при събиране на диворастящи лечебни растения от някои видове със стопанска цел, ежегодно определяни със Заповед на Министъра на околната среда и водите, се определят допустими количества.

През последните три години единично са издавани разрешителни за ползване на странични ползвания основно за зеленина за стопански цели. Така, събирането на НДГП на територията на стопанството е основно за лични нужди и при проведените интервюта не бяха констатирани и проблеми с ограничаване на достъпа, и в този смисъл не се констатираха негативни социални въздействия от тази дейност. Следва да се има предвид обаче, че под претекст за лично ползване, голяма част от събираните количества вероятно се предават на изкупвателни пунктове (особено в години с по-голямо обилие напр. на гъбите).

ПОЛЗВАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ПЧЕЛАРСТВО

ТП „ДГС Места“ предоставя възможности за ползване на държавните горски територии за развитие на пчеларство (поставяне на пчелини). Към момента има регистриран един пчелин на територията на стопанството, като сме в процес на учредяване на втори такъв. Част от пчелините са разположени на общински или частни територии. Като добра практика може да посочим включването на стопанството в Проект „Пътят на пчелите“ чрез засаждането на медоносни растения – липа в подотдел 154 „и“, „г“.

При консултациите, интервюираните не споделиха за проблеми в това отношение. Потенциални такива могат да произтекат от ползването на химикали за борба с болести и вредители в горските територии, като в тези случаи стопанството трябва да приложи изискуемите мерки за предварително уведомяване на пчеларите с цел избягване на негативни въздействия и социално напрежение. През последните години, стопанството не е водило химична и авио борба с насекомните вредители по горите.

ЛОВ И ОПАЗВАНЕ НА ДИВЕЧА

Територията на стопанството е разделена на следните ловностопански райони и ловища:

- ДЛР Места : ДУ Родопи ;
Ловище „ Матан дере“
Ловище „ Ръждавица“
Ловище „Гостунски чал“
- ДЛР „Вищерица“ ;
Ловище „ Вищерица“
БИСД „Елдермен“
Ловище „ Софията“
- ЛРС „ Разлог“ - ЛРД – на „Места“
Ловище „ Липата“
Ловище „Ватиница“
Ловище „Илистен“
Ловище „Усойна“

Според производителността на местообитанията, разпространението на дивечовите запаси в района, стопанския интерес и съгласно Наредба №18 (ДВ, бр. 82/23.10.2015 г.), както и според Протокол от 02.10. 2019 г., и съгласно чл. 7 (1) от ППЗЛОД, за главен вид едър дивеч на територията на стопанството е определена сърната със съпътстващи дива свиня и заек:

В планиращите документи се предвиждат следните ловностопански мероприятия:

- създаване и поддържане на здрави и жизнени запаси при оптимални гъстоти;
- формиране и поддържане на оптимални полова и възрастова структури на запасите от едър дивеч;
- провеждане на мероприятия за подобряване на хранителните и защитни качества на местообитанията;
- строителство на биотехнически съоръжения и подобряване на условията за наблюдение, селекция и провеждане на ловен туризъм;
- периодична квалификация на щатния персонал за водене на ловностопанска дейност.
- опазване на редки и защитени от ЗБР видове.

ТП „ДГС Места“ води регистър на ловците на територията, като са регистрирани 110 ловци.

Представителите на ловните дружинки отчитат добра комуникация с ТП „ДГС Места“ и не споменават за текущи проблеми и спорове. Графиците за лов се одобряват от стопанството, и това може да бъде използвано за координиране на лова с дърводобивните дейности и избягване на конфликтни ситуации като например безпокойство на дивеча в ловни дни. Ловците имат нагласата, че дърводобивните дейности, особено когато се касае за задоволяване на нуждите от дърва за местното население, са по-важни и имат готовност да се съобразят и да правят компромиси. Според тях координацията е по-важна от гледна точка избягване на инциденти в гората с местни хора ангажирани в дърводобива.

Дивечовите запаси са сравнително добри, което се потвърждава от провежданата пролетна таксация (за всички видове) и контролна есенна (за местен дребен дивеч), винаги с участието на представители на ТП „ДГС Места“. През последните години проблем е Африканската чума по свинете в резултат на което запасите на дива свиня са редуцирани.

Друг проблем със социално измерение е браконьерството, но анкетираните за целите на проучването лица споделят, че случаите през последните години драстично са намалели и към момента темата не е „гореща“ на местно ниво. Последният регистриран от ТП „ДГС Места“ случай на браконьерство е от 2021 г.

ОПАЗВАНЕ НА ГОРИТЕ

Опазването на горските територии от страна на ТП „ДГС Места“ се осъществява по 2 направления по силата на Закона за горите: предотвратяване и установяване на нарушения. Обект на тази дейност са опазването на териториите от незаконни ползвания и увреждания; спазването на правилата за сеч и другите ползвания от горите; следене за спазването на противопожарните правила и/или предприемане на действия за ограничаване и потушаване на разразили се пожари; следене за появата на болести, вредители и други повреди; опазване на защитените видове животни и растения и следене за спазването на режимите на защитените територии и защитените зони и др. На територията на стопанството има обособени 8 охранителни участъка, като за всеки има назначен горски стражар. Отделно от това старши лесничите имат директна отговорност по осигуряване на охраната на горите.

Задължение на служителите на ТП „ДГС Места“ е при установяване на данни за извършване на престъпления, свързани с дейностите в горите незабавно да сигнализират органите на МВР и РДГ - Благоевград и да съдействат за тяхното разкриване. Освен от служители на стопанството, контролът се осъществява и от РДГ – Благоевград и ЮЗДП гр. Благоевград, чрез мобилни звена.

По общо мнение, проблемът с незаконните сечи на територията съществува, но не е сериозен и случаите са изолирани. Според стопанството, основната част от проблемите са от самите бригади и не толкова от местното население. Причина е ниската образованост и квалификация на работниците, които фирмите ползват и в тази връзка ролята на ТП „ДГС Места“ в провеждането на началните инструктажи е изключително важна.

ПРЕВЕНЦИЯ И БОРБА С ГОРСКИТЕ ПОЖАРИ

Превенцията и борбата с горските пожари е една от социално значимите дейности на ТП „ДГС Места“, тъй като за кратко време може да бъде унищожен значителен обществен ресурс, а в някои случаи да бъде засегната сигурността и имуществото на гражданите. За периода от 2017 г. до времето за изготвяне на оценката има регистриран 1 един по - голям пожар през 2021, като благодарение на бързата реакция от стопанството щетите не са значителни.

Ролята на стопанството в тази насока се оценява изключително позитивно от обществото, макар и често усилията на служителите на горите за потушаването на даден пожар да остават на по-заден план. Ежегодно се изготвя План за защита на горските територии от пожари, който се одобрява от директора на РДГ – Благоевград, директора на ЮЗДП гр. Благоевград и РС “ПБЗН” – гр. Банско. В този план са заложени конкретни мерки и мероприятия, кореспондиращ с плана за действие за опазване на горските територии по ГСП (2020).

Съгласно оперативния план, със Заповеди на Директора на стопанството е определен график за дежурство на служителите през пожароопасния сезон. Определена е и 1 специализирана група от служители и работници за участие в дейности по гасене на пожари в горски територии. Неразделна част от ежегодните годишни планове са предоставени актуални списъци на гасаческите групи по кметства.

Ежегодно, писмено се уведомяват фирмите извършващи добив и ползвателите на дървесина за спазване изискванията на Наредба 8 за условията и реда за защита на горските територии от пожари. Раздават се листовки с противопожарна тематика и се прави инструктаж на физически и юридически лица чрез подписване на декларации. Тук се включват билкари, гъбари, туристи, къмпингуващи, собственици на вили и заслони, лица извършващи дейности в земеделски територии и случайно преминаващи през територията на стопанството.

Интервюираните представители на местните власти изразиха задоволство от усилията и подкрепата, която стопанството оказва по отношение превенцията и борбата с горските пожари.

РАЗВИТИЕ НА СПЕЦИФИЧНИ ФОРМИ НА ТУРИЗЪМ, СВЪРЗАНИ С ГОРАТА И ДЕЙНОСТТА НА ДГС

Община Банско притежава изключителен културно – исторически ресурс, интегриран в естествена и уникална природна среда. На територията на общината са открити 78 археологически находища от различни култури и исторически епохи и природни забележителности. Особено привлекателни и леснодостъпни са следните два, намиращи се на територията на стопанството:

- Природна забележителност „Сватбата“
- Природна забележителност „ Черната скала“

В землищата на селата Гостун и Осеново се намират действащи параклиси. В тази категория попадат гори в подотдели около параклиси и исторически места, както следва:

- ✓ Параклис „Св. Неделя“, м. Дъбравата, с. Гостун;
- ✓ Параклис „Св. Богородица“, м. Старото село, с. Осеново;
- ✓ Параклис „Св. Илия“, м. Св. Илия, с. Осеново.

Туризмът е изключително добре развит на територията на общината и обхваща различни туристически услуги – зимен ски туризъм, балнео и спа туризъм, културно - исторически туризъм, планинарски туризъм, кулинарен туризъм и др. Стопанството поддържа връзка с представителите на местното самоуправление и собственици на туристически обекти с цел оказване на съдействие. С особено внимание се подхожда към извършването на дейности в гори и територии около туристически обекти, с оглед ненарушаване на тяхната рекреационна и естетическа структура.

Традиция сред местните общности е изграждането на чешми и беседки, голяма част от които са в горския фонд. Дейностите на стопанството трябва да бъдат съобразени така, че да не се засягат тези съоръжения, тъй като това би имало силно отрицателен социален ефект. Стопанството се е включвало с логистична подкрепа, кагото такава е потърсвана от нас.

От направените интервюта не бяха установени случаи на негативни въздействия. Налице са обаче очаквания за по-активна роля на ТП „ДГС Места“ в поддържане на участъци от маршрутите преминаващи през ДГТ с цел избягване на инциденти.

ОПАЗВАНЕ НА ВОДИТЕ

Водоохранните функции на горите са добре известни сред обществото и ясно се осъзнава, че от адекватното управление/ ползване на горските територии в голяма степен зависи количеството и качеството, както на водите за битови нужди, така и на тези за напояване. ТП „ДГС Места“ има обща информация за ситуирането на основните водоизточници и санитароохранителните зони към тях, но не разполага със заповедите на Басейнова дирекция за установяването им.

Притесненията на местното население са свързани преди всичко със сечите във вододайни зони и в близост до водоизточници. Кметовете на населените места са особено чувствителни в това отношение, което налага чрез подходяща комуникация стопанството да поддържа високо ниво на доверие. Към датата на изготвяне на оценката такова доверие изглежда е налице, тъй като при интервютата не бяха изтъкнати конкретни проблеми свързани с опазване на водните ресурси произтичащи от горскостопанската дейности.

Препоръчително е кметовете да бъдат уведомявани и консултирани специално, когато е предвидена сеч в или в близост до вододайна зона.

ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОМИНЪК

ТП „ДГС Места“ като работодател

Към 2022 г. ТП „ДГС Места“ осигурява директна заетост на 31 човека в т.ч. – директор, зам. директор, РСО – главен счетоводител, оперативен счетоводител, финансов контролор, юрисконсулт, служител човешки ресурси, 2 броя старши лесничей, 2 броя лесничей, 8 броя горски стражари, 1 брой ловен надзирател, 2 броя дивечовъди, 3 броя помощник лесничей, специалист лесовъдство, главен лесничей, 2 броя шофьори, 1 брой багерист и 1 брой помощен персонал. Като сезонни работници за ангажирани 5 -ма човека в маркиране, поддръжка на минерализовани ивици, залесяване, подпомагане на естественото възобновяване и зазимяване на горски култури. Общият брой на жените на договори към ТП „ДГС Места“ е 9.

Имиджът на стопанството като работодател е изцяло позитивен, обусловено до голяма степен от осигуряването на заплати около и над средните за района, редовното заплащане, изплащането на социални и здравни осигуровки при това върху цялата заплата, гарантирани привилегии като отпуск и болнични, осигуряването на работно облекло, дърва за горене и дървен материал за прослужено време на преференциални цени и др. Служителите на стопанството до голяма степен се чувстват “защитени” от държавата. Активни в ТП „ДГС Места“ е една синдикална организация – КНСБ, като всички служители на постоянен договор са членове, като членството е въпрос на личен избор и не се ограничава от ръководството. Налице са Браншов колективен трудов договор на работещите в отрасъл “Горско стопанство – стопанисване” за 2021 – 2022 г. (подписан между Министерството на земеделието и храните, Федерация на синдикалните организации от горското стопанство и дървообработващата промишленост към КНСБ) както и Колективен трудов договор за стопанството регистриран в Инспекцията по труда.

Задълженията и отговорностите на служителите са регламентирани в подробно разписани Длъжностни характеристики, осигурени са начални и допълнителни обучения по отношение изпълнението на конкретните им задължения свързани с правилно провеждане на дейностите, съгласно ЗГ и Горскостопанския план. Горските стражари преминават допълнителен курс за правоспособност за носене на оръжие. Освен началния, се извършват и периодичен и извънреден инструктажи по безопасност на труда.

Води се строга отчетна документация за всички случаи на трудови злополуки и смърт, с регламентирани компенсации за всеки от тях. През последните години в ТП „ДГС Места“ няма случай на сериозни трудови злополуки. Има сключен договор със служба по трудова медицина с оглед осигуряване на необходимите условия за здраве и безопасност на труд и е налице изготвена Оценка на риска за различните позиции.

При проведените интервюта не бе докладвано за случаи на дискриминация (полова, религиозна) и сексуален тормоз.

Горски работници наети от фирмите изпълнители

Един от основните проблеми пред фирмите, ангажирани в горскостопанските дейности и най-вече дърводобива е липсата на работна ръка. Според интервюираните представители на местните фирми голяма част от местните горски работници са избягали в чужбина или пък са ангажирани в други сектори. При все това, фирмите ползват основно местни работници или от съседните общини, с изключение на някои от по-големите фирми, които ползват работници и от други райони. Очакванията на фирмите за разрешаване на проблема са насочени преди всичко към вземането на необходимите мерки на държавно ниво и по-малко към самото стопанство.

Съществен проблем за фирмите е квалификацията на работната ръка. Квалифицирани работници се намират трудно, а отделно от това курсовете за правоспособност не осигуряват необходимите професионални умения. Работниците се наемат на трудови договори, спазват се изискванията на трудовата медицина – фирмите имат наети лицензирани фирми, които осигуряват спазването на законовите изисквания. Фирмите твърдят, че осигуряват необходимото работно облекло, но трудно могат да накарат работниците да го ползват. Считат, че ползването на лични предпазни средства трябва да бъде вменено като лична отговорност, а не отговорност на фирмите. Не са известни скорошни случаи на трудови злополуки.

ТП „ДГС Места“ принципно е ангажирано в предоставянето на инструктаж на работниците на фирмите преди започване на дейност.

Не местните работници се устройват на квартири, които се заплащат от фирмите. Няма практика работниците да оставят да нощуват в гората.

ИЗВОДИ НА ОСВ И МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ НА НЕБЛАГОПРИЯТНИ ЕФЕКТИ ОТ ДЕЙНОСТТА

При провеждане на настоящето проучване, не бяха констатирани съществени отрицателни социални въздействия от дейността на ТП „ДГС Места“. Известно недоволство има от гледна точка опазване на общинската инфраструктура и „привилегиите“ за някои за ползване на по-достъпни обекти за добив на дърва. За избягване на тези проблеми, предотвратяване на отрицателни въздействия в бъдеще и с оглед провеждане на управлението с изискванията на горската сертификация, се предвижда изпълнението на следните мерки:

ИНФОРМИРАНЕ И ПРОВЕЖДАНЕ НА КОНСУЛТАЦИИ СЪС ЗАСЕГНАТИТЕ/ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

ВЪВЛИЧАНЕ НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ В ГОРСКОСТОПАНСКОТО ПЛАНИРАНЕ

При обсъжданията по подготовката и разглеждането на ГСП, следва да се уведомяват и канят за участие представители на всички заинтересовани страни (Приложение 1), с цел установяване и отчитане на интересите им, избягване на случаи на нарушаване на права, засягане на ресурси и територии в процеса на планиране на горскостопанските дейности.

Ежегодно, преди започване на активния сезон, ТП „ДГС Места“ следва да изпрати до кметовете на населените места информация за местностите и подотделите, в които е планирано провеждане на горскостопански мероприятия през годината и контакти за обратна връзка в случай, че заинтересованите страни желаят да коментират или поискат промяна на горскостопанските дейности. В писмото следва да се включи и искане тази информация да бъде поставена на информационното табло на общината/кметството. Информацията се поставя и на информационното табло и интернет страницата на стопанството.

Ежегодно следва да се осъществява добра комуникация с кметовете на населените места, с оглед прецизиране на списъците на физическите лица по чл. 71, ал. 8 от НУРВИДГТ. Тук има още какво да се подобри като комуникация между нас и общината за да се избегне както напрежение сред местната общност, относно осигуряване на дърва за отоплителния сезон, така и превишение на плановете за добив на дървесина и капацитета на насажденията и териториите.

ГОДИШНА СРЕЩА НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ/ ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ

Ежегодно, ТП „ДГС Места“ следва да организира среща с идентифицираните заинтересовани/ засегнати страни, на която като минимум да бъде предоставена информация и обсъдени следните теми:

- права и задължения на местните общности, засегнатите и заинтересовани страни, свързани с дейността и територията на ТП „ДГС Места“;
- планирани дейности за съответната година, територии в които ще се изпълняват, възможностите и начините за промяна на тези дейности в случай, че са засегнати права на собственост и ползване;
- подходящи възможности за заетост, обучение и други услуги, които стопанството предлага;
- възможностите за местно социално-икономическо развитие вкл. възможни съвместни дейности, проекти и инициативи с местните общности, засегнати и заинтересовани страни;
- мерки за опазване на места със специално културно, екологично, икономическо, религиозно или духовно значение за местните общности; получаване на информация за нови такива.

Провежданите годишни срещи се протоколират и се поддържа досие с протоколите и съпътстващата документацията от срещите (покани, материали и др.). Всички получени предложения и коментари от засегнатите и заинтересованите страни относно планиране и провеждане на горскостопанските дейности и тяхното въздействие да се разгледат и се вземат предвид по целесъобразност. За предложенията и коментарите, които не са счетени за целесъобразни следва да се даде аргументиран отговор, който да се включи в протоколите или да се изпрати

допълнително. ТП „ДГС Места“ следва да поддържа регистър на получените (писмено и устно) предложения от заинтересовани/ засегнати страни и описва статуса на всяко едно направено предложение – дали е било прието или отхвърлено, както и мотивацията за това.

През годините 2020 и 2021 към срещите беше проявяван интерес от заинтересованите страни, като голяма част от поканените участници откликваха и присъстваха, а също така и даваха предложения и становища. На последната среща, през 2022г, нямаше присъствие, въпреки ранното изпращане на поканата, като е възможно това да е свързано с пандемичната обстановка.

СОЦИАЛНА ОЦЕНКА ПРЕДИ ЗАПОЧВАНЕ НА КОНКРЕТНИ ГОРСКОСТОПАНСКИ ДЕЙНОСТИ

Преди началото на всяка горскостопанска дейност, на етап планиране/маркиране, служители на стопанството следва да направят оценка на социалното въздействие за конкретната дейност. При изготвяне на оценката, се оценяват следните елементи:

- наличие на категории ВКС 5 или ВКС 6 за съответния обект;
- наличие на каптажи и чешми в обекта;
- близост на обекта до населени места, туристически маршрути и обекти, места за рекреация, обекти на културата;
- наличие в подотдела на находища на недървесни горски продукти (гъби, билки, горски плодове), ловен район;
- пресичане / използване на територии, които не са собственост или не се управляват от ТП „ДГС Места“;

За предотвратяване на неблагоприятни въздействия върху тези елементи се формулират конкретни мерки. Оценката се извършва съгласно разработения от Националната работна група по горска сертификация „Лист за предварителна идентификация на ключови елементи и определяне потенциалните екологични и социални въздействия“.

НАСОКИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ТЕКУЩИ КОНСУЛТАЦИИ ПО ЗАСЕГНАТИ/ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ

Провеждането на редовни консултации със засегнатите/ заинтересованите страни е от ключово значение за преодоляване на негативните социални въздействия от дейността на ТП „ДГС Места“. В таблицата по-долу са представени начините и сроковете за въвличане на идентифицираните заинтересовани страни в зависимост от конкретната дейност, за която е определено наличието или потенциалното възникване на негативни социални въздействия в следствие изпълнението ѝ

Заинтересована/ засегната страна	Дейност на ТП ДГС със социално въздействие	Начини и средства за въвличане на заинтересованите страни и намаляване на негативните социални въздействия	Периодичност/ срокове

Служители на ТП ДГС	Изпълнение на планираните мероприятия	Подобряване на уменията на служителите за изпълнение на горскостопанския план и годишните оперативни планове	Ежегодно съгласно годишна програма за обучение
	Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд за персонала на ДГС	Провеждане на начален, периодичен и текущ инструктаж.	Начален инструктаж – при всеки случай на новопостъпил служител Периодичен инструктаж – съгласно изискванията на нац. законодателство Текущ инструктаж – преди започване на рискови дейности
		Предоставяне на лични предпазни средства и специално работно облекло и осигуряване използването им	Ежегоден преглед на наличните лични предпазни средства и специално работно облекло за всеки работник Ежедневен контрол за използване
		Изготвяне/ актуализация на оценка на риска за всички работни позиции	Съгласно изискванията на трудовото законодателство (НАРЕДБА № 5 от 11.05.1999 г. за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска)
Кметове на общините/ населените места местно население	Предоставяни услуги	Изпращане на информация за услугите, които се предлагат на местното население (извадки от Горскостопанския план; маркиране на дървета за сеч; продажба на дървесина; издаване на разрешителни; туристически услуги и др.)	Ежегодно
	Дърводобив	Предоставяне на информацията за местностите и подотделите, в които е планирано ползване през годината и поставянето и на публично място	Ежегодно след окомплектоване на лесосечния фонд и преди започване на теренната работа

	Осигуряване на дърва за огрев	<p>Комуникация с местните кметове за необходимите количества</p> <p>Предоставяне на информация за възможностите за ползване на дърва за огрев от местното население по населени места</p> <p>Разясняване на правилата за ползване</p>	Ежегодно преди началото на отоплителния сезон
	Паша	Съгласуване на забранените за паша места с общините и кметовете на населените места	Ежегодно
	Използване на химикали и биологични агенти	Изпращане на информация	2 седмици преди използване
	Управление на Гори с висока консервационна стойност	Предоставяне на възможност за принос по идентифицирането на нови ГВКС и формулиране на мерки за опазването им чрез обявление на уеб страницата/ изпращане на писма	Текущо
	Достъп до горските ресурси	Уведомяване в случай на въвеждане на ограничения или забрани за достъп до определена горска територия от страна на РДГ	2 седмици преди въвеждане на ограничението/ забраната
	Използване на общинска инфраструктура (в т.ч. от подизпълнителите)	Писмено регламентиране на предвиденото използване (напр. чрез подписване на споразумения), като се гарантират необходимите компенсации в случай на нанесени щети	Ежегодно
	Наемане на служители/ работници	<p>Уведомяване на местните бюра по труда за свободните работни места и изискванията за образование и квалификация</p> <p>Уведомяване на местните кметове (при необходимост)</p>	1 месец преди наемане на нужния персонал
	Дискутиране на възможности за принос на ДГС към местното	Провеждане на срещи с местните кметове и местни лидери (желателно е	Ежегодно

	социално и икономическо развитие	участието на представители на ЮЦДП)	
Собственици на съседни имоти	Използване на съседни имоти (пр. за разполагане на временни складове); преминаване през съседни имоти	Писмено регламентиране на предвиденото използване (напр. чрез подписване на споразумения), като се гарантират необходимите компенсации в случай на нанесени щети	2 седмици преди осъществяване на планираната горскостопанска дейност
	Използване на химикали и биологични агенти	Изпращане на информация	2 седмици преди използване
Подизпълнители на горскостопанските дейности	Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд за работниците при всички видове теренни дейности	Изискване от фирмите на: доказателства за налични лични предпазни средства и специално работно облекло, съответстващо на изискванията за защитно облекло за съответните работни позиции и на броя на работниците, които ще работят по съответния договор Копия от трудови договори на работниците	Като част от всяка тръжна процедура
		Провеждане на начален и текущ инструктаж. Изискване на доказателства за проведен начален/ текущ инструктаж от страна на фирмата подизпълнител	Начален инструктаж – преди началото на всяка дейност в конкретен обект Текущ инструктаж – веднъж месечно Доказателства за проведен инструктаж от страна на фирмата – поне веднъж в рамките на изпълнение на договора и/или ежегодно (за дългосрочните договори)
	Възлагане на дейностите	Провеждане на среща с представители на местните фирми за представяне на годишния план на ДГС и обектите за дърводобив	Ежегодно
		Провеждане на среща с представители на подизпълнителите и фирмата, определена за развитие/ поддръжка на	Ежегодно

		горско пътна мрежа за търсене на решения по въпроса с осигуряване на достъп до обектите за дърводобив	
		Своевременно разплащане с подизпълнителите/освобождение на внесените гаранции	Съгласно условията на подписаните договори
		Организиране на срещи за разясняване на промени в нормативната уредба	В случай на ключови промени в нормативната уредба
	Използване на химикали и биологични агенти	Изпращане на информация	2 седмици преди използване
Ловни дружинки и Ловно-рибарски дружества	Дърводобив	Съгласуване на горскостопанските дейности по време, място и начин на провеждане с лова и опазването на дивеча	Преди началото на ловния сезон общо за обектите Ежеседмично преди ловните излети за всеки конкретен обект
	Използване на химикали и биологични агенти	Изпращане на информация	2 седмици преди използване
	Управление на Гори с висока консервационна стойност	Предоставяне на възможност за принос по идентифицирането на нови ГВКС и формулиране на мерки за опазването им чрез обявление на уеб страницата/ изпращане на писма	Текущо
Туристически дружества, предприемачи в сферата на туризма	Управление на Гори с висока консервационна стойност	Предоставяне на възможност за принос по идентифицирането на нови ГВКС и формулиране на мерки за опазването им чрез обявление на уеб страницата/ изпращане на писма	Текущо
	Дърводобив в близост до туристически обекти	Прилагане на изискванията за стопанисване на ГВКС 6	Текущо
Вик	Дърводобив	Съгласуване на предвидени обекти за дърводобив попадащи в санитароохранителните зони, в близост до източници на питейна вода и/или в близост до водопреносна	Ежегодно

		инфраструктура	
Екологични неправителствени организации	Управление на Гори с висока консервационна стойност	Предоставяне на възможност за принос по идентифицирането на нови ГВКС и формулиране на мерки за опазването им чрез обявление на уеб страницата/ изпращане на писма	Текущо
	Опазване на биологичното разнообразие	Ангажиране на НПО в подобряване уменията на персонала на ДГС за разпознаване и опазване за защитени видове	Ежегодно
		Търсене на партньорства за изпълнение на проекти	Текущо

СРЕДСТВА И НАЧИНИ ЗА КОМУНИКАЦИЯ СЪОБРАЗЕНИ С КУЛТУРНИТЕ ОСОБЕНОСТИ НА ЗАСЕГНАТИТЕ/ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

Комуникацията с различните групи засегнати/ заинтересовани страни се осъществява по начин съобразен с културните особености на последните в т.ч.:

- Кореспонденцията с държавните институции е чрез официални писма подписани от директора на ТП „ДГС Места“. Допуска се и кореспонденция по електронен път.
- Уведомяването на кметовете на населените места се осъществява чрез официална кореспонденция – писма или по електронен път. Задължително се осъществява и контакт по телефона или чрез директна среща за потвърждаване получаването на информацията. Когато информацията касае местното население, комуникацията с местните кметове съдържа молба за поставяне на съответната информация на публично място в населеното място и се оставя информация за обратна връзка.
- За директен контакт с местни жители (особено в по-отдалечени населени места и махали) се допуска устно предоставяне на информация от страна на служителя на стопанството отговорен за съответния район (напр. ст. Лесничей или горски стражар), който е познат сред местните жители. Съответният служител осъществил контакта, оставя писмени следи от комуникацията.
- Собствениците на имоти, съседни на тези, в които предстои провеждането на горскостопански дейности се уведомяват чрез местните кметове или директно – писмено или устно. Собствениците на имоти, които директно биха били засегнати от горскостопанските дейности се уведомяват директно – писмено или устно, а споразумения за ползване на имотите им и осигуряването на компенсации е чрез писмени споразумения.
- Комуникацията с неправителствени организации – регионални и национални се осъществява, чрез официални писма или по имейл.

Във връзка с горската сертификация, ТП „ДГС Места“ следва да предприеме стъпки по осигуряването на публичност чрез своята уеб страница на:

- процедурите за разрешаване на спорове със засегнати и заинтересовани страни, за подаване на оплаквания и сигнали;
- ангажиментите за недопускане на корупция в т.ч. задължението да не се предлагат или приемат каквито и да било парични или друг тип подкупи;
- писмените документи, отразяващи дългосрочната ангажираност на горското стопанство към принципите и критериите на Съвета за стопанисване на горите и свързаните политики и стандарти;
- начините, по които местните общности могат да участват в процеса по планиране на горскостопанските дейности и обекти;
- изготвената Оценка за социалното въздействие от дейността;
- изготвеният Доклад за горите с висока консервационна стойност (с изключение на конфиденциална информация);
- резюме на целите на управление;
- резюме от горскостопанския план (в т. ч. обзорна/тематични карта на горското стопанство) – предоставя се безплатно за ползване с изключение на конфиденциалната информация;
- резюме на резултатите от провеждания мониторинг (с изключение на конфиденциалната информация).

МЕХАНИЗЪМ ЗА РАЗРЕШАВАНЕ НА СПОРОВЕ

Спор е всеки израз на неудовлетворение от страна на човек или организация, представен като оплакване към горското стопанство по отношение на дейността му и/или съблюдаването на правилата на сертификацията, и по което се очаква отговор. Стопанството следва да разработи и въведе съвкупност от стъпки (процедура) за получаване, регистриране, обработка, проучване и отговор на оплаквания и сигнали, както и за осигуряване на справедливи компенсации в случаите на щети върху собственост и/или човек по отношение на:

- правата на собственост и ползване;
- правата на работниците; и
- правата на местните общности.

ТП "ДГС Места" следва да се ангажира в своевременното разглеждане и разрешаване на всички спорове касаещи неговата дейност, като действията се основават на следните принципи:

- създаване на взаимно приемливи средства за комуникация, основани на културните особености на засегнатата/заинтересованата страна, които да позволяват двупосочен обмен на информация;
- въвличане на засегнатите и заинтересованите страни в разработването на настоящите вътрешни правила;
- документиране на всички срещи, всички обсъждани въпроси и всички постигнати договорености в т.ч. договаряне на справедливи компенсации в случаи на виновно засягане на правата на собственици, работници, местни общности и други заинтересовани страни;
- изпълнение на договорените стъпки/съгласия, чрез полагането на разумни усилия за извънсъдебно разрешаване на спора;

- уведомяване на засегнатата/ заинтересованата страна за резултатите от предприетите действия.

За изпълнение на тази мярка, стопанството може да използва примерните вътрешни правила, одобрени от Националната работна група по сертификация.

Вътрешните правила следва да бъдат качени на интернет страницата на ТП „ДГС Места“ и да бъдат предоставени/изпратени за коментари и допълнения от идентифицираните засегнати/ заинтересовани страни.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИНОС НА ОРГАНИЗАЦИЯТА КЪМ МЕСТНОТО СОЦИАЛНО И ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Участието в местни инициативи и осигуряването на подкрепа за местната общност под различни форми е важен инструмент за поддържане на комуникацията и повишаване на доверието между ТП „ДГС Места“ и местната общност. В миналото като част от корпоративната си социална отговорност, стопанството е подпомагало местните общности в различни направления. Макар и с годините активността на стопанството в тази насока да намалява, все още са налице редица позитивни примери в т.ч. предоставяне на коледни елхи за училища и детски градини; подпомагане на общината при почистване на пътища през зимата и осигуряване на достъп до населени места и др. Съществен проблем произтича от изискването на законодателството изразходването на средства от страна на стопанството, да става чрез открити процедури и така, дори да има желание у ръководството, възможността за финансиране на подобни инициативи е лимитирана.

В бъдеще основният принос на ТП „ДГС Места“ към местното развитие се очаква да бъде най-вече по отношение на осигуряването на заетост, предоставянето на дърва за битови нужди (за закупуване по ценоразпис), информиране на обществеността за извършваните дейности, предоставяне на консултации на граждани и други държавни институции по лесовъдски въпроси, продължаване на добрите практики по подпомагане на местни инициативи.

Съществен проблем за района е нерегламентираното изхвърляне на битови отпадъци в горския фонд в т.ч. около туристическите маршрути и обекти. Тук стопанството може и трябва да играе съществена роля за разрешаване на проблема, като първата стъпка в това отношение е въвеждането на система и строг контрол върху изхвърлянето на отпадъци от самите горски работници (в т.ч. на фирмите изпълнители). Включването в национални кампании и организирането на собствени е друг инструмент за разрешаване на проблема, като трябва да се акцентира и върху възпитавашите дейности сред младото поколение. Като добра практика местните кметове посочиха усилията на служителите на стопанството на местно ниво да уведомяват местното население (в т.ч. чрез подписване на декларация от лицата на които е дадено позвoлително за добив на дърва) и по-големи туристически групи относно правилата за изхвърляне на отпадъци и боравенето с огън.

Възможности за принос на ТП „ДГС Места“ към местното социално и икономическо развитие се дискутират като част от дневния ред на годишната среща със засегнатите/заинтересованите страни.

АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СОЦИАЛНАТА ОЦЕНКА

АКТУАЛИЗИРАНЕ НА СПИСЪКА НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ/ ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ

Списъкът на заинтересованите/ засегнатите страни от дейността на стопанството се актуализира **текущо**. При идентифициране на нови заинтересовани се определят сферите на социално въздействие, негативните ефекти от конкретни дейности на стопанството и се предписват мерки за неутрализирането/ смекчаването им.

АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СОЦИАЛНАТА ОЦЕНКА

Оценката за социалното въздействие от дейността на ТП „ДГС Места“ се актуализира **на всеки 5 години**, както и в случаи на съществена промяна в социално-икономическата обстановка в страната/ района.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

СПИСЪК НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ - представен в отделен файл.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

СПИСЪК НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ, С КОИТО СА ПРОВЕДЕНИ КОНСУЛТАЦИИ ПРИ ИЗГОТВЯНЕ НА ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ОТ ДЕЙНОСТТА НА ТЕРИТОРИАЛНО ПОДЕЛЕНИЕ ДЪРЖАВНО ГОРСКО СТОПАНСТВО „МЕСТА“

1. РДГ Благоевград
2. РИОСВ Благоевград
3. Областна администрация Благоевград
4. ДНП ПИРИН
5. Общинска администрация гр. Банско
6. Кметове на населени места – изпратен въпросник (съгласно Приложение 3) до всички кметове на населените места (вж. Приложение 1)
7. Районна служба ПБЗН, гр. Банско
8. Сдружение „ЛРД Разлог“
9. СТБ гр. Банско
10. СХРТ- гр. Места
11. Велоклуб - гр. Места
12. Мотодружина – гр. Банско
13. ВВФ – България
14. БДЗП
15. „ЛЕССЪР“ ООД, „АТИДЖАМ“ ООД, „ЕЛИС 2008“ ЕООД, „ЕКО- 5 – ПЕЛЕТ“ ЕООД, „ГИД ТРЕЙД“ ЕООД, „КИ ВИ КО“ ЕООД, „ВЕСО 2007“ ЕООД, ЕТ „САФАРИ ЕР АРИФАТ ТУТАЛЪ“, ЕТ „ИСМАИЛ АТИП“, „БЕКО ЕКСПОРТ ИМПОРТ“ ООД, „ПИРИНСКА БУКА“ ООД, „САВАШ 78“ ЕООД, „ИМПУЛС КАЛЪЧ“ ЕООД, „МУСАЛА 88“ ЕООД, „Денис 16 “ ЕООД,

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

ВЪПРОСНИК ЗА ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ОТ ДЕЙНОСТТА НА ДЪРЖАВНО ГОРСКО СТОПАНСТВО „Места“

1. Известни ли са ви съдебни и/или извънсъдебни спорове за земи и гори между ДГС и общините и /или частни собственици?
2. ДГС поддържа ли добра комуникация с общинската администрацията и местните кметове?
3. Имате ли данни/ опасения за негативно влияние на горскостопанските дейности върху вододайните зони?
4. Имате ли данни/ опасения за негативно влияние на горскостопанските дейности върху природната среда и местата от значение за местната култура и туризъм?
5. Имате ли данни/ опасения за негативно влияние на горскостопанските дейности върху общинската пътна инфраструктура, общински сгради или сгради на жители на общините?
6. ДГС справя ли се с причинени повреди в горски територии, предизвикани от абиотични и биотични фактори?
7. ДГС справя ли се с причинени повреди в горски територии, предизвикани от антропогенен (човешки) фактор?
8. Има ли оплаквания от дейността на ДГС и дърводобивните фирми от местни хора? Ако има, какви са те?
9. Задоволени ли са нуждите на местното население от дърва за огрев? Има ли проблеми в това отношение?
10. Какви са вашите коментари относно работата на ДГС по превенция и борба с пожарите и браконьерството ?
11. ДГС подкрепя ли по някакъв начин дейността на общините и/или местната общност?
12. По какъв начин според Вас, ДГС може да подкрепи местната общност?
13. Имате ли препоръки, похвали и предложения за работата на ДГС?